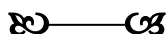

กลไกการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์
อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

MECHANISMS FOR MANAGING ATTITUDES OF BANKSAI DISTRICT SANGHA
COUNCIL PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระครูประทีปวัชรารามณ์ (วิเชียร ปณฺญาทีโป), พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสสนีโย), ประเสริฐ ธิลาว
Phrakhruprathepwatcharaporn (Wichien Panñadipo), Prasert Thilao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author E-mail: sathaphorn.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการบริหารจัดการอิทธิพลเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 151 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง 12 รูปหรือคนวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่ต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลพบว่า พระภิกษุสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ คือ เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลที่เกิดขึ้น ไม่สามารถหาวิธีการหรือเครื่องมือในการระงับอิทธิพลได้ บางครั้งที่เกิดอิทธิพลขึ้นแล้ว พยายามที่จะไม่เปิดเผยเพราะกลัวเกิดความเสียหาย ทำให้หาทางแก้ไขไม่ถูกต้อง ข้อเสนอแนะ ควรพิจารณาเอาหลักธรรมในการบริหารคณะสงฆ์มาประกอบกับการใช้อิทธิพลสมณะ เพื่อเป็นเครื่องมือในการระงับอิทธิพล

คำสำคัญ : กลไก; การบริหารจัดการ; อิทธิพล

*Received July 19, 2021; Revised July 31, 2021; Accepted July 31, 2021

Abstract

The objectives of this research paper were to study the mechanism for the conflict management, to compare the monks' opinions and study the problems, obstacles, and recommendations, using Mixed Methods research. Quantitative research, data were collected by questionnaires from 151 Monks. Data Analysis with Social Science Package. Qualitative research, data were collected from 12 key informants, purposefully, by in-depth interviews. And analyzed by contextual content analysis techniques.

Findings of the research were as follows: 1. The opinions of the monks on the principle of the administration of the Sangha by overall, were at the highest level with the mean at 4.50. 2. Comparison of the monks' opinions on the principle of adjudication management was found that monks with different educational levels had different opinions on the principles of the administration of the monks in Bang Sai District. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province statistically at the 0.05 level, 3. Problems, obstacles and the suggestion were that some abbots did not have knowledge and understanding the conflict that happened and could not find a method or tool to suppress the case. Sometimes the conflicts already occurred and tried not to reveal it for fear of damage. causing inaccurate solutions. Suggestions: There should apply the principles of Sangha administration to be attributed to the use as a tool to suppress and solve the conflicts.

Keywords: Mechanisms; Managing; Attitudes

บทนำ

สภาพปัญหาของพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรง บัญญัติไว้ หรือมีความคิดเห็นแปลกแยกผิดแผกแตกต่างไปจากหมู่คณะ นำไปสู่การเผยแพร่หลักคำสั่ง สอนของพระพุทธเจ้าผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากหลักธรรม เกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย ทั้งในสมัย พุทธกาล หลังพุทธกาล และปัจจุบันแม้ว่าพระธรรมวินัย จะเป็นเครื่องหล่อหลอมกลมเกลียวจิตใจและศีลาจารวัตร ของสังคมสงฆ์ให้ตั้งงาม เพื่อให้พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในอันที่จะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนานับตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในโลก (พระปิยปราชนฺ์ อาจารย์สุโก,

2561; พระมหาสรพสิทธิ นาคเสโน, 2562; พระมหาพชร กิตติวรเมธี, 2562; พระมหาวิเศษ กนตธมโม, 2562; พระมหาโสภณ กิตติโสภโณ, 2562; พระอนพัทธ์ สุตธมโม, 2564)

การอยู่ร่วมกันใน สังคมยุคแรกของพระพุทธศาสนานั้นได้มีรูปแบบการอยู่ร่วมกันในลักษณะสังคมของบรรพชิตที่ เรียกว่า “สังฆะ” หมายถึง หมู่หรือกลุ่มบุคคล มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป ซึ่งจะพบว่าระบบสังฆะนี้เองที่เป็นบ่อเกิดของพระวินัย คือ กฎเกณฑ์ที่สังคมพึงยอมรับและปฏิบัติร่วมกันทั้งในส่วนที่เป็นข้อห้ามและขออนุญาต โดยคำว่า สังฆะ นั้นยังมีความหมายอีกนัยหนึ่งก็คือ หมายถึงพระสงฆ์ จำนวน 4 รูป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ขึ้นไปซึ่งเป็นจำนวนของพระสงฆ์ที่สามารถทำสังฆกรรมและประกอบพิธีกรรมบางอย่างของสังคมได้ แล้วจึงหมายถึงจำนวนพระภิกษุสงฆ์ที่รวมกันอยู่เป็นสังคม (Society) ที่มีการทำกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งนับเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมโดยทั่วๆ ไปที่จะต้องมีปัญหาอันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว

คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็มีปัญหาการบริหารจัดการอริกณที่เกิดขึ้นอยู่พอสมควร ปัญหาของการบริหารจัดการอริกณตามกฎหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่, พระสังฆาธิการบางรูปไม่เข้าใจบทบาทตัวเอง ไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่, และขาดความรู้ความเข้าใจใน อำนาจหน้าที่ ซึ่งปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือความไม่เข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนในการระงับอริกณที่เกิดขึ้นให้สิ้นสุดลงได้ภายในคณะสงฆ์อำเภอของตนเอง ยกตัวอย่างอริกณที่เกิดขึ้น ได้แก่ การกล่าวโจทก์อาบัติร้ายแรงแก่ภิกษุอื่น ซึ่งคณะสงฆ์อำเภอบางไทรเอง ก็ต้องอาราธนานิมนต์ผู้มีความรู้ความสามารถจากต่างอำเภอหรือเจ้าคณะผู้ปกครองที่คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสั่งการให้ดำเนินการ เพื่อให้อริกณที่เกิดขึ้นระงับได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม ตามหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ได้ทรงกำหนดไว้ สิ่งที่จะต้องจะทำให้การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ดี จึงต้องเข้มแข็ง ตั้งใจทำงานให้สมกับคำว่า ผู้นำ มีความรับผิดชอบ เอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ควรเลือกผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และ เต็มใจที่จะเป็นพระสังฆาธิการ รวมไปถึงการเข้าใจในกระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการเพื่อระงับอริกณที่เกิดขึ้นให้ได้อย่างถูกต้องและยุติธรรม

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษากลไกการบริหารจัดการอริกณของคณะสงฆ์ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นการเสนอแนะแนวทางการบูรณาการวิธีการทางกฎหมาย ให้สอดคล้องกับทางคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในการระงับอริกณสังคมสงฆ์เพื่อจัดการความขัดแย้ง ที่สามารถอธิบายตอบข้อสงสัยของสังคมชาวพุทธและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกระบวนการพิจารณาตัดสินวินิจัย ระงับอริกณความผิดของสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางป้องกันระงับบุคคลที่จะเป็นอันตรายต่อคณะสงฆ์อำเภอบางไทร

และพระพุทธศาสนาในภายภาคหน้า ด้วยความเป็นธรรม ความโปร่งใส เทียงธรรม ทนต่อสถานการณ์ ความชัดเจนถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย อันจะนำมาซึ่งศรัทธาและความเชื่อมั่นในพระสงฆ์ ของพุทธศาสนิกชน ก่อให้เกิดศาสนทายาทสืบทอดพระศาสนา ที่จะนำพาสังคมให้เกิดสันติสุข ได้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลไกการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลไกการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระภิกษุ ที่พำนักอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 241 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางไทร, 2562) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเน (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 151 รูป การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) สรุปอธิบายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจำนวน 12 รูปหรือคน และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

ผลการวิจัย

1. กลไกการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำหรับความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์เกี่ยวกับกลไกการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านแยกประเภทปัญหา พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.62 2) ด้านแยกเครื่องมือออกจากปัญหา พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.39 3) ด้านแยกคนออกจากปัญหา พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 4) ด้านการมีส่วนร่วม พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 5) ด้านความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.45 6) ด้านการบังคับลงโทษ พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.44

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ 1 พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน พบว่าพระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เหมือนกัน

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน พบว่าพระภิกษุสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ พระภิกษุสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เหมือนกัน

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน พบว่า พระภิกษุสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ พระภิกษุสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน พบว่า พระภิกษุสงฆ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ พระภิกษุสงฆ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เหมือนกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลไกการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1) ด้านแยกประเภทปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

3.1.1) เมื่อมีคดีร้องเรียนหรือเกิดปัญหาอริกรณที่ยังไม่แน่ชัด มักใช้การให้ย้ายที่อยู่หรือหลบหนีไปจากพื้นที่ปัญหา ซึ่งเป็นการหนีปัญหา

3.1.2) เมื่อเกิดปัญหาอริกรณ ยังมิได้มีการพิจารณาให้ชัดเจนว่าเป็นอริกรณจริงหรือไม่ โดยมิได้มีการพิจารณาดำเนินการตามขั้นตอนทางพระธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะ ได้แก่

3.1.1) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรสืบหาสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจนและถูกต้อง เพื่อนำเข้าที่ประชุมสงฆ์ในการพิจารณาหาความสอดคล้องของอริกรณที่เกิดขึ้น

3.1.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรพิจารณาให้เห็นถึงประเด็นสำคัญของอริกรณที่เกิดขึ้น และระบุอริกรณได้อย่างถูกต้อง

3.2) ด้านแยกเครื่องมือออกจากปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

3.2.1) เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอริกรณที่เกิดขึ้น ไม่สามารถหาวิธีการหรือเครื่องมือในการระงับอริกรณได้

3.2.2) บางครั้งที่เกิดอธิกรณ์ขึ้นแล้ว พยายามที่จะไม่เปิดเผย เพราะกลัวเกิดความเสียหาย ทำให้หาทางแก้ไขไม่ถูกต้อง เช่น การเชิญให้ออกนอกพื้นที่ หรือขับไล่ไป โดยยังไม่ได้มีกระบวนการสอบถามข้อเท็จจริง

ข้อเสนอแนะ ได้แก่

3.2.1) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรพิจารณาเอาหลักธรรมในการบริหารคณะสงฆ์มาประกอบกับการใช้อิทธิณสมณะ เพื่อเป็นเครื่องมือในการระงับอธิกรณ์

3.2.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรมีความรู้แตกฉานในพระธรรมวินัย และสามารถกำหนดเครื่องมือเพื่อการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้น

3.2.3) การเลือกใช้เครื่องมือ (อธิณสมณะ) มาระงับอธิกรณ์ ควรมีมติความเห็นชอบของคณะสงฆ์โดยเอกฉันท์

3.3) ด้านแยกคนออกจากปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

3.3.1) การติดตามตัวบุคคลผู้ถูกร้องเรียนเพื่อสอบถามข้อมูล มีความติดขัดบางประการ เนื่องจากการกลัวความผิด หรือมีความผิดจริงแล้วหนีหาย ซึ่งทำให้ไม่ได้ข้อเท็จจริงทั้งหมด

3.3.2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมักพุดซกจูงให้มีความโน้มเอียงไปในทางปัญหาที่ผิดพลาด คือวิเคราะห์บุคคลกับปัญหาอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นไม่ตรงกัน เพื่อชะลอความผิดหรือให้เรื่องเงียบหายไปเอง

ข้อเสนอแนะ ได้แก่

3.3.1) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรมีสืบหาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างครบถ้วน เพื่อให้มีข้อมูลในการพิจารณาที่สมบูรณ์ที่สุด

3.3.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรนำเอาบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหา เข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาความเกี่ยวข้องกับปัญหาให้ชัดเจน และระบุบุคคลได้อย่างชัดเจน

3.3.3) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรให้โอกาสในการให้ข้อมูลของบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ชี้แจงและอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน

3.4) ด้านการมีส่วนร่วม

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

3.4.1) การดำเนินการสอบสวนหรือหาข้อเท็จจริงของคณะสงฆ์ ทำแบบเรียบง่าย เสมือนเป็นความลับ ทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมีน้อยมาก

3.4.2) ในส่วนของรายละเอียดในการพิจารณาปัญหาอธิกรณ์ บุคคลภายนอกมักไม่ได้รับทราบหรือรับรู้ข้อมูล จึงเป็นสามารถนำมาเป็นกรณีตัวอย่าง สำหรับการกระทำแบบนั้นๆ ให้แก่คณะสงฆ์อื่นได้

ข้อเสนอแนะ ได้แก่

3.4.1) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรเปิดโอกาสให้บุคคลในพื้นที่ ได้แสดงข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เป็นไปของปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น

3.4.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือบุคคลในพื้นที่ได้ร่วมรับฟังการพิจารณาอธิกรณ์ และเสนอข้อคิดเห็นได้

3.5) ด้านความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

3.5.1) มีหลายครั้งที่เกิดอธิกรณ์ แล้วปล่อยให้เรื่องเงียบไป โดยการย้ายบุคคลออกนอกพื้นที่ เพื่อให้ปัญหาเบาบางลง และหายไป

3.5.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา (อธิกรณ์) และสามารถรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนในระยะเวลาอันสั้น

3.5.3) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรดำเนินการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันข้อครหาที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ ได้แก่

3.5.1) เมื่อมีข้อพิพาทหรือเกิดปัญหาเกี่ยวกับอธิกรณ์ที่มีการร้องเรียน เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรดำเนินการสืบข้อเท็จจริงจากผู้ถูกร้องเรียนและผู้ร้องเรียน โดยเร็ว

3.5.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา (อธิกรณ์) และสามารถรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนในระยะเวลาอันสั้น

3.5.3) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรดำเนินการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันข้อครหาที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา

3.6) ด้านการบังคับลงโทษ

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

3.6.1) อธิการบดีบางกรณีมีการกำหนดบทลงโทษ เป็นไปตามกฎหมายบ้านเมืองมากกว่าพระธรรมวินัย เช่น การบังคับสีก (ลาสิกขา) โดยที่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น

3.6.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ยังไม่มีความเด็ดขาดในการบังคับลงโทษผู้กระทำความผิดพระธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะ ได้แก่

3.6.1) ในกรณีที่ความผิดไม่ร้ายแรง เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรมีการลงโทษเป็นการทำทัณฑ์บน เพื่อให้โอกาสในการปรับปรุงแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก่ผู้กระทำความผิด

3.6.2) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ควรปรับโทษ (อาบัติ) ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และหาแม้การกระทำนั้นมีความผิดเกี่ยวข้องกับทางโลก ก็ควรให้ดำเนินการไปตามกฎหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อหลักการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ด้านแยกประเภทปัญหา คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอธิกรณ์ ด้านแยกประเภทปัญหา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอธิกรณ์ ด้านแยกประเภทปัญหา ในเรื่องที่คณะสงฆ์มีกระบวนการในการค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถี่ถ้วน รองลงมา คือ คณะสงฆ์นำสาเหตุของปัญหาเข้าที่ประชุมสงฆ์เพื่อหาความสอดคล้องของอธิกรณ์ทุกกรณี รองลงมา คือ คณะสงฆ์สรุปประเด็นสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดว่าเป็นอธิกรณ์แบบใด และคณะสงฆ์กำหนดอธิกรณ์ตามปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กนก แส่นประเสริฐ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักการจัดการสมัยใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการเข้ามาสนับสนุนองค์กรเพื่อเสริมพลังการจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (บุคคล) ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูลการสร้างบุคลากรในองค์กรให้มี ความสามารถในการจัดการมีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความ เป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจาย

อำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการจัดการสมัยใหม่เพื่อนำองค์กรเข้าสู่โลกาภิวัตน์ และความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ของระบบทุนนิยมในปัจจุบัน ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

2) ด้านแยกเครื่องมือออกจากปัญหา คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอริกธัม ด้านแยกเครื่องมือออกจากปัญหา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอริกธัม ด้านแยกเครื่องมือออกจากปัญหา ในเรื่อง ที่ คณะสงฆ์มีการพิจารณาและใช้อริกธัมสมณะเป็นเครื่องมือในการระงับอริกธัมตามแต่กรณี ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง รองลงมา คือ คณะสงฆ์มีการกำหนดวิธีการใช้อริกธัมสมณะได้ อย่างถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน รองลงมา คือ คณะสงฆ์มีการนำอริกธัมสมณะมา เป็นเครื่องมือในการระงับอริกธัมที่เกิดขึ้น และอริกธัมสมณะที่คณะสงฆ์เลือกใช้มีความ เหมาะสมกับอริกธัมที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บัญชา ยุทธ นาคมุจลินท์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การจัดการองค์กรในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจใน เรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไปเพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ การทำงาน สถานการณ์และ สิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการ บริหารองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์อาศัยกระบวนการและทรัพยากร ทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร

3) ด้านแยกคนออกจากปัญหา คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอริกธัม ด้านแยกคนออกจากปัญหา ในภาพรวม อยู่ ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอริกธัม ด้านแยกคนออกจากปัญหา ในเรื่องการสรุป ตัวบุคคลผู้กระทำผิดและผู้ใจพ้อง เพื่อนำไปสู่การระงับอริกธัมต่อไป รองลงมา คือ ที่ ประชุมสงฆ์พิจารณาตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างชัดเจนและถูกต้อง รองลงมา คือ คณะสงฆ์มีการค้นหาและรวบรวมบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา และคณะสงฆ์นำรายชื่อ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาเข้าที่ประชุมสงฆ์ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤณี ประธาตุ) (2556) ได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหา ในทางพระพุทธศาสนาในสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทาง พระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณี อริกธัมสมณะ” พบว่า กระบวนการแก้ปัญหา นั้น คณะ สงฆ์ไทยใช้อำนาจทางกฎหมายในการเข้าไปจัดการ ยังไม่ได้นำวิธีการแก้ปัญหาเชิงพุทธที่ พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ในอดีตมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์มากนัก ดังนั้นปัญหา ต่างๆ ยังคงมีอยู่จึงควรกลับไปยังข้อมูลเดิม คือพระไตรปิฎกและนำเอากระบวนการ

แก้ปัญหา (อภิกรณ) มาใช้แก้ปัญหาตามหลักและวิธีการที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกปัญหาต่างๆ จะได้พิจารณาแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมและเป็นการเคารพพระธรรมวินัย

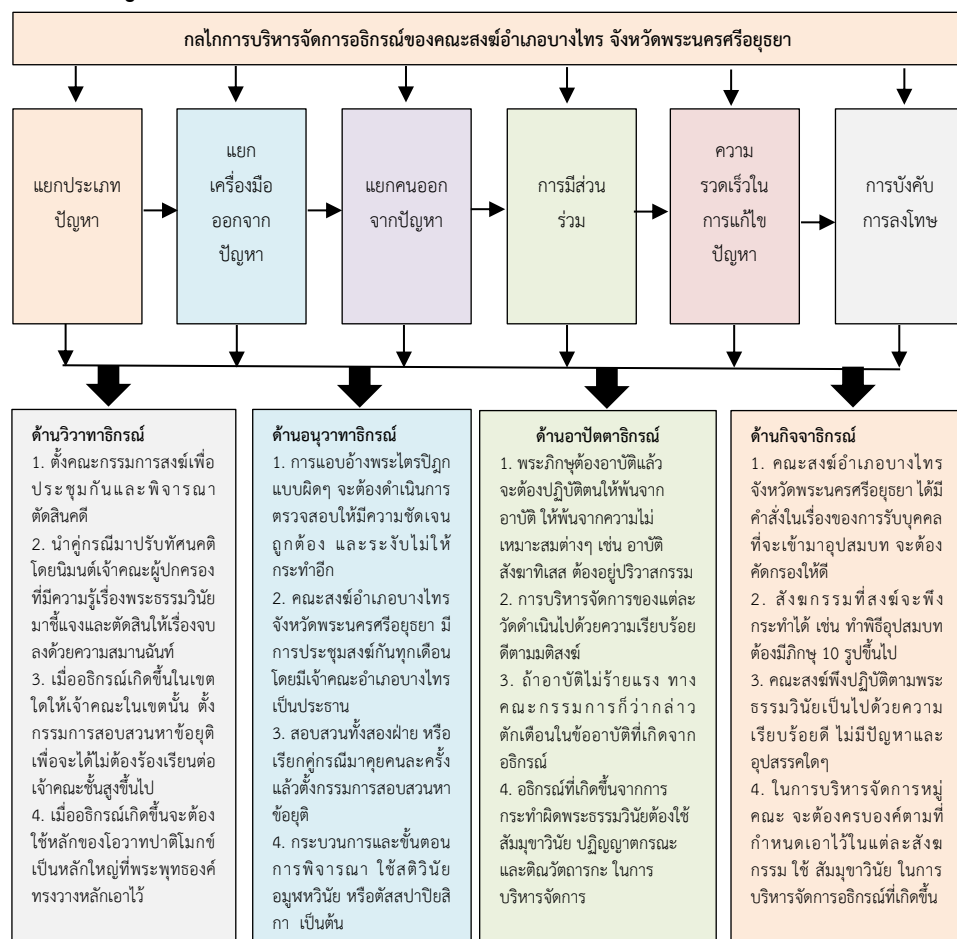
4) ด้านการมีส่วนร่วม คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอภิกรณ ด้านการมีส่วนร่วม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอภิกรณ ด้านการมีส่วนร่วม ในเรื่องผู้ปกครอง (เจ้าอาวาส) ตรวจสอบปัญหาในเบื้องต้นและรายงานต่อเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ รองลงมา คือ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่อยู่ในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาได้ รองลงมา คือ เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในพื้นที่เข้ามาตรวจสอบและดูแลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการประชุมสงฆ์เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขและดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสวก สุบรรณเกตุ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารคณะสงฆ์ไทย” ซึ่งได้กล่าวถึงข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นอุปสรรคในการบริหารคณะสงฆ์ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาในคณะสงฆ์ก็คือ ประเด็นเรื่องการพิจารณาและวินิจฉัยอภิกรณและการลงมติกรรมซึ่งแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ขั้นต้น ขั้นอุทธรณ์ และขั้นฎีกา โดยกระบวนการวินิจฉัยอภิกรณ ทั้งหมดถือว่าเป็นอุปสรรคคือ ในขั้นต้นกฏนิคกรรมให้อำนาจกับเจ้าหน้าอาวาสในการดำเนินการวินิจฉัย ซึ่งถือว่าเป็นการให้อำนาจแก่ผู้ที่มีส่วนได้เสียกับอภิกรณดังกล่าว ทำให้เกิดข้อเคลือบแคลงสงสัยเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการดำเนินการตัดสินใจตัดสินคดีความในกรณีผู้กระทำผิดนั้นเป็นสัทธิวิหาริกหรือลูกศิษย์ของตน ดังเช่นกรณีของพระวินัย ละอองสุวรรณ หรือยันตระ อมโรภิกขุ ที่มหาเถรสมาคมประกาศให้สึกไว้ก่อน แต่ผู้พิจารณาชั้นต้นกลับตัดสินว่าไม่ผิด ซึ่งถือว่ากระบวนการแก้ไขปัญหานั้นไม่เป็นไปตามขั้นตอน อย่างไรก็ตาม ในผลงานวิจัยฉบับดังกล่าวก็ไม่ได้มีการกล่าวถึงรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหานั้นในสมัยพุทธกาล คืออภิกรณสมถวิธีเอาไว้มากนักและไม่มีการนำรูปแบบดังกล่าวมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างรูปแบบกระบวนการในการแก้ไขปัญหานั้น ทั้ง 2 รูปแบบแต่มาถึงอย่างนั้น ข้อมูลที่ได้จากผลงานวิจัยฉบับนี้ก็มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของกฏนิคกรรมของมหาเถรสมาคมได้

5) ด้านความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอภิกรณ ด้านความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอภิกรณ ด้านความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา ในเรื่องเจ้าอาวาสรายงานปัญหาต่อเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ทันทีที่ได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้น

รองลงมา คือ คณะสงฆ์สามารถแก้ไขปัญหาและระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นได้ภายใน 15 วัน รองลงมา คือ เจ้าคณะผู้ปกครองติดตามสอบถามข้อมูลปัญหาจากผู้ถูกโจทก์ฟ้องและผู้โจทก์ฟ้องทันทีที่ได้รับทราบ และคณะสงฆ์สามารถรายงานปัญหาและกำหนดแนวทางการระงับอธิกรณ์ได้ ภายใน 7 วัน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธวัช หนูคำ (2541) ได้กล่าวไว้ในผลงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายเถรสมาคมว่าด้วยการลงนิคหกรรม ฉบับที่11 (พ.ศ. 2521)” ซึ่งในการดำเนินการคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ พบว่า กฎนิคหกรรมเป็นกฎที่สร้างขึ้นโดยเลียนแบบการพิจารณาคดีอาญาของศาลซึ่งไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับพระภิกษุสงฆ์ เนื่องจากการพิจารณาคดีนั้นผู้ทำหน้าที่ในทางตุลาการของสงฆ์ (พระวินัยธร) จะมีความรู้เฉพาะพระธรรมวินัย แต่ไม่เชี่ยวชาญในทางกฎหมายทั้งด้านเทคนิคภาษา การประยุกต์ใช้ทำให้ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทำให้การพิจารณาอธิกรณ์ในแต่ละครั้งมีความล่าช้า ซับซ้อน และไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย

6) ด้านการบังคับลงโทษ คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอธิกรณ์ ด้านการบังคับลงโทษ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหลักการบริหารอธิกรณ์ ด้านการบังคับลงโทษ ในเรื่องที่คณะสงฆ์ใช้การประนีประนอมให้กันทั้งสองฝ่ายเพื่อให้เลิกแล้วต่อกัน รองลงมา คือ ปรับความผิด (อาบัติ) ตามข้อยุติจากการสอบสวนข้อเท็จจริง รองลงมา คือ ในกรณีความผิดร้ายแรง ลงมติให้พ้นจากสถานภาพความเป็นภิกษุ (ลาสิกขา) และคณะสงฆ์มีการทำทัณฑ์บนแก่ผู้กระทำผิดและปรับปรุงพฤติกรรม ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาสมนึก กิตติโสภโณ (เศวตรัฐกุล) (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการลงโทษพระพุทธานุสาเถรวาทในสารนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาเถรวาท” จากการศึกษาแนวคิดการลงโทษ และรูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาเถรวาท พบว่าแนวคิดการลงโทษมาจกสาเหตุการปฏิบัติผิดของพระภิกษุทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทรงนำสาเหตุจากการปฏิบัติผิดและประโยชน์ของการปฏิบัติถูกต้องเพื่อบัญญัติพระวินัย ทำให้เกิดแนวคิดแก้ไขฝึกหัดพัฒนาชีวิตความดีงามในหมู่สงฆ์ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎหมายชาติและเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ โดยพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตัดสินต่อมาได้มอบหมายให้การลงโทษ ดำเนินการแทนผู้กระทำผิดได้รับโทษโดยธรรม ผู้ดำเนินการตัดสินมีความชอบธรรม ผู้ถูกลงโทษได้รับความเป็นธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการอริกรรมเป็นรูปแบบที่ชัดเจนและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนเกี่ยวกับอริกรรม เพื่อให้คำแนะนำและปรึกษาแก่พระสงฆ์ฆาธิการ อันจะนำไปสู่การป้องกันและระงับเหตุอริกรรมที่จะเกิดขึ้น

3. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดทำโครงการอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์ฆาติการในระดับต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการอธิกรณ์และวิธีการระงับอธิกรณ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและสอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายบ้านเมือง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาขั้นตอนและวิธีการระงับอธิกรณ์ตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน นำไปสู่การจัดทำเป็นคู่มือสำหรับเจ้าคณะผู้ปกครองในการระงับอธิกรณ์ที่อาจเกิดขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์ต่อไป

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดบทลงโทษสำหรับพระภิกษุผู้ทำอธิกรณ์ให้เกิดขึ้นตามหลักพระธรรมวินัย และหลักกฎหมายบ้านเมือง

3. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดขึ้นของอธิกรณ์ต่างๆ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทางป้องกันไม่ให้อธิกรณ์เกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ.(2559,กรกฎาคม-ธันวาคม).“หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”.วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์. 4 (2): 341 - 355.
- ธวัช หนูคำ. (2541). ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทย. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ปัญญายุทธ นาคมูลสินธุ์.(2556).วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปิยะปราชญ์ อาจารย์สุโก. (2561). การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 1(2), 1-11.
- พระมหาพร กิตติวรมณี. (2562). ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ฆาติการในการบริหารจัดการวัดจังหวัดสระแก้ว. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 2(1), 1-9.
- พระมหาวิเศษ กนตมโม. (2562). การจัดการความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 2(1), 32-38.

- พระมหาสมณีก กิตติโสภโณ (เศวตรัฐกุล). (2556). รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์
พระพุทธศาสนาเถรวาท (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
พระมหาสรพสิทธิ์ นาคเสน. (2562). ประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง
จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 2(1), 23-33.
- พระมหาโสภณ กิตติโสภโณ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมในการบริหาร
ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสาร
สหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 2(1), 22-31.
- พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชต์ ประธาตุ). (2556). การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทาง
พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณมหาวิทยาลัย.
- พระอนพัทธ์ ฐิตธมโม. (2564). การส่งเสริมความสามัคคีธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา
สำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร
สหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 4(1), 22-31.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางไทร. (2562). จำนวนพระภิกษุและสามเณรในอำเภอบางไทร.
สืบค้น 9 ธันวาคม 2562, จาก <https://th.city/tpxBNW>
- เสวก สุบรรณเกต. (2540). บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็น
อุปสรรคในการบริหารคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505-2535 (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.